

UNIVERSITETET I OSLO

KANDIDAT

XXXXXXX

PRØVE

JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

Emnekode JUS2211

Vurderingsform Individuell skriftlig prøve

Starttid 28.05.2025 09:00

Sluttid 28.05.2025 15:00

Sensurfrist 18.06.2025 23:59

PDF opprettet 26.11.2025 14:34

Oppgave Tittel Oppgavetype

Informasjon om oppgavesettet Informasjon eller ressurser

Seksjon 2

Oppgave Tittel Oppgavetype

1

Svar til del 1 Langsvar

2

Svar til del 2 Langsvar

3

Svar til del 3 Langsvar

Del 1 (ca 2.5 timer)

Peder Ås var storfornøyd da han kjøpte seg en hytte ved svenskegrensa, med utsikt til innsjøen og en medfølgende jolle. Peder ble glad i både hytta og den lille jolla si, som han spøkefullt hadde døpt «Titanic». Det viste seg dessverre å gå troll i ord. En deilig forsommerdag i 2023 grunnstøtte «Titanic». Båten sank som en stein, og Peder var sikker på at hans siste time var kommet. Han ble heldigvis reddet av en vakker mannsskikkelse, som ledet ham inn til bredden akkompagnert av forførende felemusikk. Da Peder kom til seg selv, hadde hyttenaboene strømmet til, og den mystiske mannen var forduftet.

Både Peder og naboene var sikre på at dette var selveste Nøkken.

Peder, og en stadig voksende gruppe av trollbundne tilhengere, begynte å kaste mat og gaver til Nøkken i innsjøen. Disse offerseremoniene ble etter hvert akkompagnert av ukentlige bålkvelder, hvor de samlet seg i vargtimen for å fortelle historier <https://uio.inspera.no/#ist/328317277> 3/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

og synge sanger om de mytiske vesenene.

Gruppen kalte seg «Draugens disipler» og lederen Peder gikk under navnet «Nøkkens utvalgte». Utover høsten begynte flere av disiplene å lage vakre trolldeigfigurer, som de tilba og solgte. De åpnet også bålkveldene for betalende publikummere. Salget økte, og folk fra begge sider av grensa strømmet til å få en bit av disiplene. Pengene de tjente brukte de på trolldeig, ved til bålkveldene og stadig flottere ofre til Nøkken.

Etter en nokså råflott ofringsseremoni begynte kassa å bli tom. En av disiplene hadde funnet frem til trossamfunnsloven av 2020. Han hadde særlig merket seg § 5, som bestemte at registrerte trossamfunn kunne få statlige tilskudd. Den 8. januar 2024 sendte "Draugens disipler" søknad om registrering som trossamfunn til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Sjøkket var stort da avslaget kom i slutten av februar.

I avslagsvedtaket skrev saksbehandler Lars Holm hos Statsforvalteren at "Draugens disipler" ikke var et trossamfunn i lovens forstand og derfor ikke kunne bli registrert, selv om de oppfylte kravene til organisasjonsstruktur og medlemstall. Det var fint at gruppen tok vare på den historiske norske folketroen, men dette var kulturutøvelse og ikke en ordentlig religion. "Draugens disipler" var også noe helt nytt. Salget av trolldeigfigurer og billetter til bålkveldene hadde dessuten et klart forretningsmessig preg som utelukket dette fra å være felles trosutøvelse.

"Draugens disipler" skyndte seg å klage på vedtaket i første uken av mars. De synes Statsforvalteren hadde gått alt for langt i å prøve innholdet i religionen deres og ikke hadde sett tilstrekkelig hen til selve utøvelsen av troen. De var enige i at religionen deres hadde forbindelseslinjer til norske kultur- og håndverkstradisjoner, men synes ikke det var noe godt argument for å nekte dem godkjenning. Det at de solgte trolldeigfigurer og billetter til bålkveldene kunne heller ikke utelukke dem fra å være en religion, dette var jo like religiøst og viktig for dem som om det hadde vært gratis. Tvert imot trengte de pengene for å bevare og utvide ritualene sine. Flere av dem som kjøpte billetter til bålkveldene, hadde senere blitt medlemmer. Det kunne heller ikke være avgjørende at gruppen hadde startet opp sommeren før, siden det var snakk om eldgamle norske skikker. Uansett måtte også nye religioner kunne bli registrert.

"Draugens disipler" mente dessuten at vedtaket måtte være ugyldig fordi de ikke hadde mottatt noe forhåndsvarsel og fordi begrunnelsen var for dårlig. Vedtaket nevnte ikke noen konkrete bestemmelser i trossamfunnsloven.

I etterkant av vedtaket hadde disiplene startet et månedlig gratismagasin («Nøkkenytt»), hvor de beskrev religionen sin og fortalte om arrangementene («Nøkkens nyhetsbrev»), intervjuet medlemmer («Draugens dagbok») og hadde quiz

(«Nøkkenøtter»). De hadde bare rukket å gi ut én utgave av magasinet så langt, og la denne ved klagen.

Lars Holm vurderte klagen på vanlig måte hos Statsforvalteren, men så ingen grunn til å omgjøre vedtaket og sendte saken over til Barne- og familiedepartementet 15. mars 2024.

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

https://uio.inspera.no/#list/328317277_4/22

Du er saksbehandler i departementet og skal forberede klagevedtaket. Skriv en kortfattet vurdering av de rettsspørsmålene klagen reiser, og gi en begrunnet anbefaling av hvordan departementet bør avgjøre saken.

Del 2 (ca 2.5 timer)

Departementet tok ikke klagen til følge i klagevedtak 25. april 2024, og viste til at "Draugens disipler" falt utenfor definisjonen i trossamfunnsloven § 1 (2). Departementet sluttet seg til Statsforvalterens vurdering av seremonienes kulturelle og forretningsmessige preg, og mente dette måtte være tungtveiende. Departementet vektla også at statens utgifter til ulike tros- og livssynssamfunn hadde økt kraftig de siste årene, og at budsjettensyn derfor også tilsa at man ikke registrerte "Draugens disipler" som et trossamfunn, fordi de da kunne søke om statsstøtte.

Departementet så ingen grunn til å vurdere de øvrige argumentene i klagen. De kikket heller ikke på magasinet, og viste til at det var faktum på vedtakstidspunktet som var avgjørende.

På sensommeren gikk "Draugens disipler" til sak mot Staten v/Barne- og familiedepartementet med påstand om at vedtaket var ugyldig.

I stevningen fastholdt de at gruppen utøvet en felles tro, og viste til alle sammenkomstene sine, herunder markering av sommersolverv med store bål. Dette var et ritual gruppen hadde tatt opp noen uker i forveien, og som de hadde bestemt seg for å ikke selge billetter til. For å dokumentere trosutøvelsen sin la de ved en video av en av de første ofringene, som viste Peder kaste iPhonen sin i vannet til Nøkken, og en som viste medlemmene under sommerens sommersolvervseremoni.

Disiplene mente at argumentet om statsfinansene var et utenforliggende hensyn som Barne- og familiedepartementet ikke kunne legge vekt på. De viste også til at Lars Holm hos Statsforvalteren både hadde truffet førsteinstansvedtaket og hadde forberedt og oversendt klagesaken til departementet. Holm måtte åpenbart være inhabil, og denne klageoversendelsen hadde forurenset hele saksbehandlingen i departementet.

Departementet hadde, i motsetning til underinstansen, klart å vise til de relevante bestemmelsene i trossamfunnsloven. De hadde imidlertid ikke sagt noe om hvilke hovedhensyn som hadde vært avgjørende i vurderingen, og da måtte vedtaket også være ugyldig på grunn av manglende begrunnelse.

Regjeringsadvokaten skrev i tilsvaret at domstolene ikke kunne prøve departementets vurdering av om "Draugens disipler" var et trossamfunn, og at retten i alle fall skulle vise stor tilbakeholdenhet. Det som fremgikk av de to videoene, kunne retten

https://uio.inspera.no/#list/328317277_5/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

ikke under noen omstendighet legge vekt på. Anførselen om utenforliggende hensyn kunne ikke føre frem, all den tid myndighetsmisbrukslæren rettet seg mot forvaltningens frie skjønn, og ikke kom til anvendelse her. Heller ikke anførselene om begrunnelsesfeil og inhabilitet kunne føre frem. Det var ikke noe krav til å angi hovedhensyn i alle vedtak og Statsforvalterens behandling av klagesaken var i tråd med vanlig praksis i hele forvaltningen.

Du er dommerfullmektig i Oslo tingrett og skal avsi dom i saken. Drøft og ta stilling til de spørsmål oppgaven reiser. Du skal vurdere departementet vedtak som beskrevet i teksten over, ikke din egen behandling av saken i del 1 av oppgaven.

Del 3 (ca 1 time)

Avslaget på støtte ble slått stort opp i flere internasjonale medier, med overskrifter som «Nedrig Nøkkenekt» og «Nøkke-nei – en skandinavisk kulturkrise». Redaksjonene synes jevnt over at det var en skam at Norge ikke støttet sine egne historiske og religiøse røtter.

Eftas overvåkingsorgan, ESA, hadde merket seg saken og besluttet på eget initiativ å innlede en undersøkelse mot Norge. I et brev 4. oktober 2024 spurte de Barne- og familiedepartementet om de hadde vurdert avslaget opp mot reglene som gjelder det indre markedet. De viste særlig til disiplenes salg av trollefigurer og billetter til bålkveldene, og at flere av kundene kom fra hyttefeltet over grensen til Sverige.

Du er saksbehandler i departementet og skal skrive et kortfattet notat til seksjonssjefen din om de EØS-rettslige spørsmålene brevet fra ESA reiser.

¹ Svar til del 1

Skriv ditt svar her

Saken gjelder klage på avslag om å bli registrert som trossamfunn etter trossamfunnslovens § 4. Tvistens parter er gruppen "Draugens disipler" og staten v/Statsforvalteren. Saken behandles nå i Barne- og familiedepartementet.

Oppgaven gir anvisning på å gi en kortfattet vurdering av rettsspørsmålene klagen reiser, og en begrunnet anbefaling av hvordan departementet bør avgjøre saken. På bakgrunn av dette vil jeg først ta for meg de ulike rettsspørsmålene, og komme med anbefaling til løsninger på disse. Det legges ved tilleggsmerknader med øvrige anbefalinger under konklusjonen på de overordnede spørsmålene, der dette anses som hensiktsmessig.

Det legges til grunn at klagen er rettidig, ettersom faktum angir at Draugens disipler "skyndte seg" å klage på vedtaket. Det legges videre til grunn at Draugens disipler har rettslig klageinteresse etter fvl. § 28, etter som de er part etter fvl. § 2 bokstav e, og avslaget fra statsforvalteren er et enkeltvedtak, jf. fvl. § bokstav b, jf. bokstav a.

1. Det første spørsmålet er hvor langt departementets kompetanse til å overprøve vedtaket rekker.

Det følger av trossamfunnslovens forarbeider at fylkesmannen, nå statsforvalteren, er klageinstans for kommunens vedtak om tilskudd, mens Barne- og familiedepartementet er klageinstans for statsforvalterens vedtak, jf. Prop. 130 L (2018-2019) side 162. Det er derfor klart at departementet har personell kompetanse til å behandle den foreliggende saken.

Trossamfunnsloven har ingen regler om klagebehandling, eller om forholdet til forvaltningsloven. Ettersom loven ikke

regulerer klagebehandling, legges det til grunn av bakgrunnsretten i forvaltningsloven kommer til anvendelse.

Fvl. § 34 annet ledd angir at klageinstansen kan prøve "alle sider av saken" når klagen tas under behandling, herunder nye omstendigheter.

1. Departementet har kompetanse til å prøve alle sider av saken, herunder nye omstendigheter.

"Draugens disipler" anfører at avslaget på statlig støtte er ugyldig på flere grunnlag, både på grunn av innholdsmangler og saksbehandlingsfeil.

2. Det overordnede spørsmålet er om departementet bør kjenne Statsforvalterens avslag på registrering etter trossamfunnslovens § 4 ugyldig, fordi Draugens disipler må anses som et trossamfunn i lovens forstand.

https://uio.inspera.no/#list/328317277_7/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

Statsforvalteren har i sitt avslag lagt til grunn at Draugens disipler ikke er et trossamfunn i lovens forstand. Draugens disipler bestrider dette, og anfører at statsforvalterens argumenter ikke er gode nok til å nekte dem godkjenning.

2.1 Spørsmålet er om statsforvalteren har lagt til grunn en uriktig tolkning av trossamfunnslovens § 1 annet ledd.

Trossamfunnsloven § 4 angir vilkårene for å kunne registreres som et tros- eller livssynssamfunn. Lovens § 1 annet ledd legaldefinerer videre "tros- og livssynssamfunn" til "sammenslutninger for felles utøvelse av tro eller livssyn". Ordlyden er svært vid, men gjør det klart at det sentrale ved vurderingen er "utøvelse" av tro eller livssyn, ikke innholdet av disse. Denne tolkningen finner også støtte i Prop. 130 L (2018-2019) side 253 hvor det blant annet angis at hovedmotivet for loven er å legge til rette for praktisering av tros- og livssynsfrihet, dermed er det naturlig at definisjonen av tros- og livssynssamfunn først og fremst retter seg mot felles utøvelse av tro og livssyn, og ikke mot innholdet i en tro eller et livssyn. Det vises til at det i første rekke er tros- og livssynssamfunnenes konkrete aktiviteter som vil skille dem fra andre typer sammenslutninger, noe som også er i tråd med de sentrale bestemmelsene i EMK artikkel 9 og SP artikkel 18, som etter menneskerettslovens § 2 har forrang ved motstrid i norsk rett. Det påpekes at en forutsetning for status som tros eller livssynssamfunn er jevnlig sammenkonster for utøvelse av tro eller livssyn, hvorav blant annet ritualer er positivt angitt.

Draugens disipler anfører at statsforvalteren i for stor grad har prøvet innholdet i troen deres, i stedet for utøvelsen av den, ved vurderingen av om de er å anse som et trossamfunn etter trossamfunnsloven § 1 annet ledd. Etter den foregående tolkningen fremstår det klart at Draugens disipler må få medhold i denne anførselen.

2.1 Statsforvalteren har lagt til grunn en uriktig tolkning av trossamfunnslovens § 1 annet ledd.

2.2 Spørsmålet er om Draugens disipler må anses som et trossamfunn i lovens forstand, når riktig lovtolkning legges til grunn for subsumsjonen.

Draugens disipler har flere konkrete aktiviteter i forbindelse med sin tro, herunder offerseremonier og ukentlige bålkvelder hvor de samler seg i vargtime for å fortelle historier og synge sanger om de mystiske vesenene som de tilber. Dette må klart anses som jevnlig sammenkomster og ritualer, som etter forarbeidene er en forutsetning for status som trossamfunn.

2.2 Draugens disipler må anses som et trossamfunn i lovens forstand, når riktig lovtolkning legges til grunn for subsumsjonen.

https://uio.inspera.no/#list/328317277_8/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

2.3 Spørsmålet er om Draugens disipler "i hovedsak" driver forretningsmessig virksomhet, slik at de likevel ikke er et trossamfunn i lovens forstand.

Prop. 130 L (2018-2019) klarlegger på side 253 at sammenslutninger som "i hovedsak" driver forretningsmessig virksomhet faller utenfor definisjonen av tros- og livssynssamfunn. Ordlyden i "i hovedsak" tilsier at det tydeligste formålet ved sammenslutningen må være økonomisk motivert, ordlyden utelukker ikke sammenslutninger som har et underordnet forretningsmessig hensyn fra definisjonen i trossamfunnslovens § 1 annet ledd.

Det er klart at økonomi er en viktig del av Draugens disiplers drift av sin sammenslutning, blant annet ved anførselen om at de trengte pengene for å bevare og utvide ritualene sine. Likevel tilsier nettopp det forhold at de trengte pengene for å ivareta og drive utøvelsen av troen sin videre, at pengene ikke var hovedmotivet ved salget, men å få midler til å fortsette trosutøvelsen. Lignende virksomhet er også kjent fra anerkjente trossamfunn, blant annet ved donasjoner under gudstjenester i Kristendommen og faste prosentsatser som doneres fra inntekten til medlemmer av Jehovas vitner. Det er klart at disse trossamfunnene ikke anses å være hovedsakelig forretningsmessige, på tross av dette. Et yttreligere moment som taler for at Draugens disipler ikke i hovedsak er en forretningsmessig sammenslutning, er at inntekten går rett tilbake til videre trosutøvelse, det er ingen som sitter igjen med fortjeneste fra salget. Dette underbygges av anførselen om at salget er religiøst og viktig for dem, på lik linje som om det hadde vært gratis.

2.2 Draugens disipler driver ikke "i hovedsak" forretningsmessig virksomhet, de er et trossamfunn i lovens forstand,

2.4 Spørsmålet er om Draugens disipler ikke er et trossamfunn i lovens forstand, fordi det "er noe helt nytt".

Forarbeidene til trossamfunnslovens § 1 annet ledd, Prop. 130 L (2018-2019), klarlegger på side 253 at aktivitetene til en sammenslutning ikke kan vurderes isolert, men må kunne knyttes til en trosoppfatning som må ha et visst nivå av overbevisning, alvor, sammenheng og viktighet. Ordlyden tilsier at det må være en tilstrekkelig fast og seriøs sammenslutning, for å være omfattet av tros- eller livssynsdefinisjonen. I vurderingen av dette angir forarbeidene at det kan legges vekt på hvor lenge oppfatningen har eksistert og vært praktisert, men at dette er ikke begrenset til å gjelde innenfor den aktuelle sammenslutningen. Dette tilsier at tilsvarende trosoppslutning gjennom tidene og på ulike steder i verden kan regnes med i vurderingen av hvor lenge en oppfatning har eksistert. Forarbeidene klarlegger også at det er klart at også nye trossamfunn kan danne grunnlag for sammenslutninger som vil være omfattet av lovens formål og virkeområde.

Faktum angir at Draugens disipler nle startet sommeren før den aktuelle klagesaken, som finner sted i starten av mars. Isolert sett har altså sammenslutningen eksistert i mindre enn et år. Det er likevel klart at troen fenomenet Nøkken har eksistert lenge, da dette er noe det har blitt fortalt eventyr om "i alle år". Likevel har ikke disse historiene handlet om at Nøkken er en livreddende mannskikkelse, noe som kan tale for at det ikke kan legges til grunn at oppfatningen blant

https://uio.inspera.no/#list/328317277_9/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

Draugens disipler har eksistert lenge. Likevel kan også nye oppfatninger være omfattet av lovens definisjon, så lenge de har et visst nivå av overbevisning, alvor, sammenheng og viktighet. I dette tilfellet samles tilhengerne ukentlig, de offerer mat og gaver og er etter faktums angivelse "trollbundet". Selv om oppfatningen har eksistert i forholdsvis kort tid, taler de beste grunner for at medlemmenes overbevisning og alvor er betydelig, og har blitt en sammenhengende og viktig del av livene deres.

2.4 Draugens disipler er et trossamfunn i lovens forstand, selv om det "er noe helt nytt".

2. Det anbefales at departementet kjenner Statsforvalterens avslag på registrering etter trossamfunnslovens § 4 ugyldig, fordi Draugens disipler må anses som et trossamfunn i lovens forstand.

Draugens disipler anfører videre at vedtaket må være ugyldig, fordi de ikke hadde motatt noe forhåndsvarsel og begrunnelsen var for dårlig.

3. Det overordnede spørsmålet er om departementet bør kjenne Statsforvalterens avslag ugyldig, som følge av saksbehandlingsfeil.

3.1 Spørsmålet er om det foreligger saksbehandlingsfeil som følge av manglende forhåndsvarsel.

Forvaltningslovens § 16 angir at parter som "ikke allerede ved søknad" har uttalt seg i saken, skal varsles før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg innen en nærmere angitt frist. Faktum angir at Draugens disipler sendte søknad om

registrering som trossamfunn, det er derfor på det rene at de allerede har uttalt seg i saken. Statsforvalteren pliktet derfor ikke å gi dem forhåndsvarsel før vedtaket ble fattet, og det foreligger ikke saksbehandlingsfeil etter § 16.

3.1 Det foreligger ikke saksbehandlingsfeil som følge av manglende forhåndsvarsel.

3.2 Spørsmålet er om det foreligger saksbehandlingsfeil som følge av mangelfull begrunnelse.

Det følger av forvaltningslovens § 24 at enkeltvedtak skal grunngis samtidig med at vedtaket treffes. Fvl. § 25 klarlegger videre kravene til begrunnelsens innhold. Bestemmelsens første ledd angir at det "skal" vises til reglene vedtaket bygger på, med mindre parten kjenner reglene. Ordlyden i "skal" tilsier at dette er forvaltningens plikt, med mindre unntaket kommer til anvendelse.

Faktum angir at Draugens disipler anfører at begrunnelsen var for dårlig, ettersom det ikke nevnte noen konkrete bestemmelser. Videre angir faktum at en av disiplinene hadde funnet frem til trossamfunnsloven og "særlig merket seg § 5", hvilket klart fremstår som bakgrunnen for at Draugens disipler sendte inn en søknad om å bli registrert. Hjemmelen for

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 10/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

registrering er riktignok trossamfunnslovens § 4, men en kontekstuell tolkning tilsier at de hadde kjennskap til at registrering etter § 4 er et krav for å kreve statlig støtte etter § 5.

Draugens disipler må dermed anses som kjent med reglene, noe som unntar forvaltningen fra plikten til å inkludere bestemmelsen i sin begrunnelse.

3.2 Det foreligger ikke saksbehandlingsfeil som følge av mangelfull begrunnelse.

Tilleggsmerknad til overordnet spørsmål 3: Statsforvalteren har ikke begått saksbehandlingsfeil ved sin begrunnelse, men det anbefales at departementet legger ved noen flere opplysninger i sin begrunnelse, i henhold til fvl. § 25. Dette er et relativt lite krevende tiltak som øker sjansen for at Draugens disipler anser vedtaket som rettferdig, i tillegg til å øke sjansen for en materielt riktig avgjørelse i tråd med rettssikkerhetsprinsippet. Samtidig vil bedre begrunnelse minimere sjansen for klage og dermed etterleve effektivitetshensyn, som sammen med rettssikkerhetshensyn er sentralt i forvaltningens myndighetsutøvelse.

² Svar til del 2

Skriv ditt svar her

Twistens parter er Draugens disipler mot staten v/ Barne- og familieverndepartementet. Saken gjelder anførsel om at vedtak om avslag på søknad om å registreres som trossamfunn etter trossamfunnsloven § 4 er ugyldig.

1. Det overordnede spørsmålet er hvor vidt tingrettens prøvingskompetanse rekker.

Det legges til grunn at Draugens disipler har rettslig klageinteresse etter fvl. § 28, som klarlagt i del I.

Det følger av Grunnloven § 89 at domstolen har rett og plikt til å prøve om det strider mot Grunnloven eller landets lover å anvende beslutninger truffet under utøving av offentlig myndighet. Ordlyden tilsier at domstolene skal prøve "lovmessigheten" av slik myndighetsutøvelse, ikke om denne er hensiktsmessig o.l. Dette er i tråd med

maktfordelingsprinsippet, som tillegger forvaltningen å gjøre slike hensiktsmessighetsvurdeirnger, jf. Grl. §§ 3, 49 og 88.

Langvarig rettspraksis viser at domstolene alltid kan prøve rettsanvendelsesskjønn, som inkluderer tilblivelsen av vedtak, herunder personell kompetanse og saksbehandlingsregler, forvaltningens bevisbedømmelse, lovtolkning og subsumsjon, altså anvendelse av ferdigtolket rettsregel på faktum. Rettspraksis har likevel vist at domstolene kan være tilbakeholdne i sin overprøving av forvaltningens subsumsjon, særlig der denne beror på faglige og politiske vurderinger som forvaltningen er nærmere å utøve. jf. HR-2022-718-A avsnitt 75. Derimot skal domstolene "aldri" prøve forvaltningens frie skjønn, med unntak av skrankene som følger av den ulovfestede myndighetsmisbrukslæren. Dette er et helt sentralt maktfordelingsprinsipp, noe som tilsier at unntakene må anses som svært snevre.

1.1 Spørsmålet er å om vurderingen av om Draugens disipler er et trossamfunn i lovens forstand, er underlagt rettsanvendelsesskjønn eller forvaltningens frie skjønn.

Trossamfunnsloven § 4 angir at et tros- eller livssynssamfunn "kan" bli registrert. på visse vilkår. Ordlyden i "kan" tilsier at det faller under forvaltningens skjønn å avgjøre om et trossamfunn skal registreres eller ikke, men dette sier ikke noe om vurderingen av om en gruppe skal anses som et trossamfunn etter loven eller ikke. Denne vurderingen beror nemlig på definisjonen i trossamfunnsloven § 1 annet ledd, som må anses som en legaldefinisjon. Dette kan isolert sett antyde at vurderingen er en del av rettsanvendelsesskjønnet som domstolen fullt ut kan prøve, ettersom domstolen er egnet til å ta stilling til om et forhold faller inn under lovens definisjon eller ikke.

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 12/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

Likevel har definisjonen her en svært vid og vag ordlyd, noe som taler for at vurderingen inngår i forvaltnignens frie skjønn. Definisjonens forarbeider gir noe videre anvisning på hvordan vurderingen skal foretas, herunder hvilke momenter som kan vektlegges. Angivelsen fremstår likevel som en ikke-uttømmende veiledning, dermed fremstår ikke vurderingen som lovbundet, og det virker som om forvaltningen er gitt en viss skjønnsmargin.

Skillet mellom rettsanvendelsesskjønn og forvaltningsskjønn fremstår i denne saken som uklart, som følge av en svært skjønnsmessig legaldefinisjon. Med særlig vekt på at det er et rettslig vilkår for å kunne registreres at en gruppe er et "trossamfunn" i lovens forstand, legges det til grunn at vurderingen er underlagt rettsanvendelsesskjønn. Domstolen kan derfor i utgangspunktet prøve saken fullt ut. Vurderingen må anses å bero iallfall til en viss grad på faglig skjønn, ettersom det blant annet kan kreve faglig bistand å vurdere en gruppes varigheten, alvor, og viktighet i lys av trossamfunnsdefinisjonen. På bakgrunn av dette må domstolen vise en viss tilbakeholdenhet i overprøvingen av forvaltningens subsumsjon, jf. HR-2022-718-A avsnitt 75. Regjeringsadvokaten får dermed medhold i sin anførsel.

1.1 Vurderingen av om Draugens disipler er et trossamfunn i lovens forstand, er underlagt rettsanvendelsesskjønn, med domstolen bør være tilbakeholden i sin overprøving av forvaltningens subsumsjon.

1 Tingretten kan overprøve alle sider av saken om Draugens disipler var å anse som et trossamfunn i lovens forstand.

2 Spørsmålet er hvilket tidspunkt domstolen må legge til grunn i sin avgjørelse.

Hovedregelen i norsk forvaltningsrett er at vedtak skal treffes på grunnlag av de opplysningene som foreligger på vedtakstidspunktet, jf. Rt. 2007 s. 1815 avsnitt 33. Dette henger sammen med at domstolen kun skal føre kontroll med lovmessigheten av forvaltningens vedtak. Selv om det senere har oppstått nye omstendigheter av betydning for saken, vil ikke dette føre til at forvaltningen har handlet i strid med loven når disse forholdene ikke forelå på vedtakstidspunktet. 2007-dommen angir likevel i avsnitt 34 at rettspraksis har åpnet for en viss mulighet for å vurdere bevis som kaster lys over den faktiske situasjonen på vedtakstidspunktet. Dette tilsier at tingretten ikke er bundet til å kun vurdere faktaene som forelå for forvaltningen på vedtakstidspunktet, de kan også vurdere andre bevis så lenge dette er for å klarlegge hvordan den faktiske situasjonen var på vedtakstidspunktet.

Etter dette er det klart at tingretten kan ta magasinet med i sin vurdering av om Draugens disipler måtte anses som et trossamfunn i trossamfunnslovens forstand på vedtakstidspunktet, ettersom første utgave av dette ble utgitt før deres søknad om registrering etter trossamfunnsloven § 4. Dette forutsetter imidlertid at magasinet bidrar til å kaste lys over den faktiske situasjonen på vedtakstidspunktet. Derimot kan ikke domstolen se hen til videoene som viser markeringen av sommersolverv med store bål, ettersom faktum angir at dette var et ritual gruppen hadde tatt opp noen uker i forveien av søksmålet mot staten. Ritualet forelå ikke på vedtakstidspunktet, og kan derfor ikke tas med i tingrettens vurdering.

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 13/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

2. Domstolen må legge vedtakstidspunktet til grunn i sin avgjørelse.

3. Spørsmålet er om vedtaket er ugyldig etter den ulovfestede myndighetsmisbrukslæren, fordi forvaltningen har lagt vekt på "utenforliggende hensyn"

Vurderingen av om Draugens disipler er et trossamfunn i trossamfunnslovens forstand er en del av rettsanvendelsesskjønnet, jf. drøftelsen under spørsmål 1. Læren om myndighetsmisbruk er et sett ulovfestede skranker for forvaltningens skjønnsutøving, som altså ikke kommer til anvendelse på rettsanvendelsesskjønnet, jf. NOU 2019:5 punkt 43.2.2. Dette henger sammen med at rettsanvendelsesskjønn inneholder lovfestede vurderinger, hvor ulovlige hensyn i stedet vil kunne føre til innholdsmangler, hvilket som hovedregel gjør vedtak ugyldige, jf. HR-2016-2017-A avsnitt 63.

Disiplene anfører at statsfinansene var et utenforliggende hensyn som Barne- og familiedepartementet ikke kunne legge vekt på. Ordlyden i trossamfunnsloven § 4 tilsier at en gruppe skal registreres som et tros- eller livssamfunn, når gruppen

oppfyller bestemmelsens vilkår og søker om dette. Dette taler for at økonomiske hensyn ikke kan legges til grunn i statens vurdering. Likevel kommer ikke myndighetsmisbrukslæren til anvendelse i denne saken, ettersom vurderingen er underlagt rettsanvendelsesskjønn. Regjeringsadvokaten får dermed medhold i sin anførsel.

3. Vedtaket er ikke ugyldig etter den ulovfestede myndighetsmisbrukslæren.

4. Det overordnede spørsmålet er om vedtaket er ugyldig som følge av saksbehandlingsfeil.

4.1 Spørsmålet er om det foreligger saksbehandlingsfeil ved at Lars Holm var inhabil til å forberede og oversende klagesaken til departementet, ettersom han hadde truffet førsteinstansvedtaket.

Forvaltningslovens § 6 angir at en offentlig tjenestemann er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller treffe avgjørelse i en sak, dersom han er omfattet av forholdene angitt i bokstav a-e. "Offentlig tjenestemann" er legaldefinert i fvl. § 2 bokstav d til å omfatte embetsmenn og "annen som er ansatt i statens eller en kommunes tjeneste". I denne saken er det klart at Lars Holm, som saksbehandler hos statsforvalteren, er en offentlig tjenestemann. Videre er det klart at hna ikke omfattes av forholdene i fvl. § 6 første ledd.

Fvl. § 6 annet ledd angir videre at en offentlig tjenestemann også er inhabil når "andre særegne forhold" som er "egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet" foreligger. Ordlyden tilsier at forholdene må være utenom det vanlige, og klart skille seg fra de angitte vilkårene i bestemmelsens første ledd. Videre er det ikke avgjørende om tilliten til tjenestemannen faktisk svekkes, men at det sett utenfra virker sannsynlig at dette kan skje. Dette er i tråd med de grunnleggende hensynene bak habilitetsreglene, nemlig å sikre korrekte avgjørelser, opprettholde tilliten til dem som fatter avgjørelsene og beskytte

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 14/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

beslutningstakerne mot at det sås tvil om deres troverdighet, jf. Rt. 1996 s. 64 på side 68. Det skal her blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham, samt om inhabilitetsinnsigelse er reist av en part.

Avgjørelsen i Rt. 1965 s. 679 kan tilsi at tidligere befatning med en sak lettere kan føre til inhabilitet, men personen som her ble tatt inhabil hadde vært sterk befatning med saken tidligere i form av "aktiv medvirkning" hvor han blant annet hadde gått sterkt inn for å få underskrifter for et bestemt resultat. Dette, sammen med rettspraksis for øvrig, tilsier at terskelen for ugyldighet er relativt høy, jf. for eksempel HR-2012-2340-F avsnitt 9, selv om faktum her avviker fra denne sakens forhold

Inhabilitetsspørsmålet beror dermed på om det foreligger "andre særegne forhold" som er "egnet til å svekke tilliten" til Lars sin upartiskhet.

I denne saken er det eventuelle "særegne forholdet" at Lars Holm forberedte og oversendte klagesaken til departementet, etter at han allerede hadde fattet førsteinstansvedtaket. Av hensyn til rettssikkerhet kan det fremstå som uheldig at samme person fatter førsteinstansvedtaket og forbereder og oversender klagesaken til klageinstansen, ettersom parten kan føle at saksbehandleren "er mot ham", og det trolig vil være lettere å godta et vedtak som er behandlet av flere.

Likevel er det trolig ikke dette forholdet noe særegnet, ettersom saksbehandleren allerede kjenner til saken og dermed fremstår mest egnet til å forberede den for videre behandling. Dette ivaretar både rettssikkerhetshensyn med tanke på at saken opplyses så godt som mulig av personen som er best egnet til dette, samt effektivitetshensyn ved at saksbehandleren som allerede kjenner saken behandler den videre. Toinstansbehandlingen er uansett sikret, ettersom klageinstansen skal gjøre en ny, fullstendig prøving, jf. fvl. § 34 annet ledd. Det er videre klart at det ikke vil føre til noen særlig fordel, tap eller ulempe for Lars, samt at Draugens disiplers innsigelse om inhabilitet ikke kan vektlegges, ettersom den er fremsatt etter av departementets vedtak er fattet. På bakgrunn av den relativt høye terskelen for inhabilitet fremstår det klart at Lars Holm ikke er å anse som inhabil.

Det foreligger ikke "andre særegne forhold" som er "egnet til å svekke tilliten" til Lars sin upartiskhet.

4.1 Det foreligger ikke saksbehandlingsfeil ved at Lars Holm forberedte og oversendte klagesaken til departementet, etter at han hadde truffet førsteinstansvedtaket.

4.2 Spørsmålet er om det foreligger saksbehandlingsfeil i form av manglende begrunnelse.

Forvaltningslovens § 25 tredje ledd angir at hovedhensynene som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn "bør" nevnes, i forvaltningens begrunnelse etter fvl. § 24. Ordlyden i "bør" tilsier at det ikke er en plikt, men en anbefaling å inkludere disse opplysningene.

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 15/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

Det har tidligere i oppgavens drøftelse blitt klarlagt at vurderingen av om Draugens disipler er å anse som et trossamfunn i trossamfunnslovens forstand er en del av rettsanvendelsesskjønnet, og ikke forvaltningsmessig skjønn. Etter dette kommer ikke begrunnelseskravet i fvl. § 25 tredje ledd til anvendelse i denne saken. Regjeringsadvokaten får dermed medhold i sin anførsel om at det ikke er et krav å angi hovedhensyn i alle vedtak. Resultatet hadde også vært det samme forutsatt at vurderingen var underlagt forvaltningens frie skjønn, ettersom loven kun angir at forvaltningens begrunnelse "bør" inneholde denne informasjonen.

4.2 Det foreligger ikke saksbehandlingsfeil i form av manglende begrunnelse.

4.3 Spørsmålet er om det foreligger saksbehandlingsfeil ved at departementet ikke vurderte klagens øvrige

argumenter.

Fvl. § 34 annet ledd angir at klageinstansen "skal" vurdere synspunktene som klageren kommer med. Ordlyden i "skal" tilsier at forvaltningen plikter å gjøre dette, det er ikke valgfritt.

Ettersom forvaltningen "skal" vurdere synspunktene klageren kommer med, kan ikke departementet høres i at de ikke så none grunn til å vurdere de øvrige argumentene i klagen, dette skulle ha vært gjort.

4.3 Det foreligger saksbehandlingsfeil ved at departementet ikke vurderte klagens øvrige argumenter.

4.4 Spørsmålet er om vedtaket om avslag er ugyldig som følge av saksbehandlingsfeil etter fvl. § 34 annet ledd annet punktum.

Det vurderes først om vedtaket kan "friskmeldes" etter regelen i fvl. § 41.

Forvaltningslovens § 41 angir at vedtak likevel kan være gyldig på tross av saksbehandlingsfeil, dersom det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold. Ordlyden tilsier at det må være grunnlag for å anta at saksbehandlingsfeilen ikke har vært avgjørende for vedtakets innhold. Det følger av Rt. 2009 s. 661 avsnitt 71 at bestemmelsen ikke krever sannsynlighetsovervekt for at feilen har fått betydning for at "friskmelding" etter § 41 skal være utelukket, det er tilstrekkelig med en "ikke helt fjernliggende mulighet". Det angis videre i avsnitt 72 at det skal gjennomgående nokså lite til for at friskmelding er utelukket, når saksbehandlingsfeilen har ledet til mangelfullt eller uriktig avgjørelsesgrunnlag på et punkt av betydning for vedtaket, eller på annen måte innebærer tilsidesettelse av grunnleggende fordringer til forsvarlig behandling.

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 16/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

Faktum angir at departementet ikke så noen grunn til å vurdere de øvrige argumentene i klagen, noe som må antas å være fordi andre argumenter var de avgjørende. Dette taler sterkt for at saksbehandlingsfeilen ikke hadde noen betydning for vedtakets innhold. Det må videre antas at å behandle alle klagerens argumenter i klageinstansen er viktig for å sikre forsvarlig behandling, men ettersom dette ikke engang er påberopt i den aktuelle saken legges det til grunn at saksbehandlingsfeilen heller ikke innebærer en tilsidesettelse av grunnleggende fordringer til forsvarlig behandling.

Vedtaket kan "friskmeldes" etter regelen i fvl. § 41.

4. Vedtaket er ikke ugyldig som følge av saksbehandlingsfeil.

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 17/22

³ Svar til del 3

Skriv ditt svar her

Til seksjonssjefen

Notat om de rettslige spørsmålene brevet fra ESA reiser

ESA sitt brev til oss i Barne- og familiedepartementet spør om vi i departementet har vurdert avslaget til Draugens disipler om registrering som tros- eller livssamfunn etter trossamfunnsloven § 4, opp mot reglene som gjelder det indre markedet. ESA viser her særlig til disiplenes salg av trolldeigfigurer og billetter til bålkveldene, og at flere av kundene kommer fra hyttefeltet over grensen til Sverige. I det følgende vil jeg gi deg en kort oversikt over de EØS-rettslige spørsmålene dette brevet reiser.

1. Spørsmålet om EØS-avtalens regler kommer til anvendelse på vår sak.

For at EØS-avtalen skal komme til anvendelse, er det et krav at saksforholdet er omfattet av en av de fire frihetene som inngår i EØS-avtalens formål om å opprette et ensartet EØS, jf. EØS-avtalens hoveddel artikkel 1 nr. 1. Det følger av bestemmelsens nr. 2 at bokstav a-d at disse frihetene er fritt varebytte, fri bevegelighet for personer, tjenester og kapital.

Ut ifra ESAs henvisninger og sakens forhold, fremstår reglene for fri flyt av varer og tjenester som mest aktuelle i denne saken.

1.1 Reglene om fritt varebytte

EØS-avtalen artikkel 11 og 12 forbyr henholdsvis kvantitative import- og eksportrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning "mellom avtalepartene". I vårt tilfelle ilegges ingen tollavgift- eller lignende avgift, og det er klart at det ikke er tale om import av varer for Draugens disiplers vedkommende. Derimot kan det tenkes at salget av trolldeigfigurer til svenske statsborgere kan anses som eksport, ettersom de trolig tar med seg figuren til Sverige. Likevel er det mer nærliggende å anse eksport som at en leverandør leverer varer direkte for salg i et annet land. Ved dette fremstår det som klart at det ikke foreligger import eller eksport, og heller ingen kvantitativ restriksjon som toll eller lignende, og varereglene kommer ikke til anvendelse i vår sak om Draugens disipler.

1.2 Reglene om fri bevegelighet av tjenester

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 18/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

EØS-avtalens hoveddel artikkel 36 angir at det ikke skal være noen restriksjoner på adgangen til å yte tjenester innen avtalepartenes territorium for statsborgere i en EFTA-stat som har etablert seg "i en annen" av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat enn tjenesteytelsens mottaker. EØS-rettslig metode sier at bestemmelsenes ordlyd skal tolkes i lys av kontekst, formål og forhistorie, jf. C-414/16 avsnitt 44. Ordlyden i EØS-avtalens artikkel 36 tilsier at det kun er adgangen til å yte tjenester som reguleres av bestemmelsen, noe som kan virke å stride imot bestemmelsens formål om å legge til rette for fri flyt av tjenester. I tråd med dette er det klarlagt i rettspraksis at tjenesteyteren enten kan bevege seg til medlemsstaten der tjenestemottakeren bor, eller mottakeren kan bevege seg til staten hvor tjenesteyteren er etablert, jf. forente saker 286/82 og 26/83 avsnitt 10.

Det følger videre av blant annet sak C-281/06 avsnitt 12 at den avgjørende faktoren for om en aktivitet er innenfor anvendelsesområdet for traktatens bestemmelser om retten til fri utveksling av tjenesteytelser, er aktivitetens økonomiske karakter. Det angis her at aktiviteten ikke må utføres med "vinning for øyet", men den må heller ikke utføres vederlagsfritt. Forente saker C-51/96 og C-191/97 avsnitt 54 angir videre at økonomien ikke kan fremstå som et rent marginalt supplement, for at den skal kunne anses som en reell og faktisk tjeneste.

I vår sak reiser svenske statsborgere til Norge, blant annet for å kjøpe trolldeigfigurerene og billetter til bålkveldene. Det er videre klart etter faktum at Draugens disipler behøvde pengene for bevare og utvide ritualene sine. Ved dette virker de fleste grunner å tale for at salget må anses som omfattet av reglene om fri flyt av tjenester.

1. EØS-avtalens regler kommer til anvendelse på vår sak.

2. Spørsmålet om avslaget på registrering til Draugens disipler utgjør en restriksjon på deres rett til å yte tjenester over landegrenser.

Reglene om fri flyt av tjenester er totalharmonisert i sekundærretten i EØS, gjennom tjenstedirektivet. I tråd med EØS rettslig metode skal derfor direktivet legges til grunn, i stedet for primærretten i EØS-avtalen artikkel 36. Tjenstedirektivet er gjennomført i norsk rett gjennom tjensteloven, som skal tolkes i lys av direktivet.

Tjensteloven § 3 bokstav h angir at tiltak for å beskytte eller fremme kulturelt mangfold ikke er omfattet av loven. I den tidligere saksbehandlingen har det blitt fremmet at Draugens disipler må anses som kulturutøvelse heller enn trosutøvelse. Dersom det skulle fremkomme at dette stemmer, vil trolig unntaket i tjensteloven komme til anvendelse. Likevel er det hittil lagt til grunn at Draugens disipler er omfattet av definisjonen for trossamfunn, derfor er det dette det må tas utgangspunkt i.

Det følger av EFTA-domstolens avgjørelse i saken E-8/20 avsnitt 79 at alle tiltak som forbyr, hemmer eller gjør utøvelsen av fri bevegelighet for tjenester mindre interessant, må anses som restriksjoner. EFTA-domstolens avgjørelser er i

<https://uio.inspera.no/#list/328317277> 19/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

utgangspunktet bare rådgivende, men Høyesterett har flere ganger klarlagt at deres tolkningsuttalelser kun kan fravikes der det foreligger "gode og tungtveiende grunner" for det. Det helt klare utgangspunktet må derfor være at deres uttalelser skal tas til følge nasjonalt.

2.1 Gjør avslaget på registrering av Draugens disipler som trossamfunn, hvilket innebærer at de ikke får statlig støtte, at fri bevegelighet av tjenesten de yter forbys, hemmes eller blir mindre interessant?

Det er klart at det blir vanskeligere for Draugens disipler å oppretteholde trosutøvelsen sin, uten støtte fra staten. Dette kommer av at faktum angir at "kassa begynte å bli tom", hvilket i dette tilfellet riktignok var på grunn av en stor ofring. Dette ville blitt enklere for Draugens disipler å gjennomføre trosutøvelsen sin, herunder salg av trolldeigfigurer og billetter til bålkveldene, med støtte. Det legges derfor til grunn at avslaget "hemmer" tjenestefriheten.

Videre følger det blant annet av sak C-602/10 avsnitt 81 at en restriksjon likevel ikke kan anses å foreligge, hvis den er for "fjern og indirekte" til å kunne hindre samhandelen innen EØS-fellesskapet.

2.2 Spørsmålet er om avslaget er for fjernt og indirekte til å utgjøre en restriksjon på den frie flyten av tjenester.

I vår sak nektes ikke Draugens disipler å selge trolldeigfigurene og billettene til bålkveldende, men som følge av avslaget på registrering tilkjennes de ikke statlig støtte som trossamfunn. Dette innebærer i praksis at de får lov til å fortsette som før. Det er klart at statlig støtte ville kunne legge til rette for at de kunne øke salget sitt, men det er ikke dette støtteordningen sikter til å ivareta. Når definisjonen av "tros- og livsynssamfunn" innebærer at det er klart at en gruppe ikke anses som et trossamfunn dersom deres hovedsakelige virksomhet er forretningsmessig, ville det være paradoksalt om de fikk tilkjent støtte nettopp av forretningsmessige hensyn.

Det er også flere ledd mellom avslaget og den eventuelle restriksjonen i denne saken. Avslaget gjelder registrering etter trossamfunnslovens § 4, som gjør at statlig støtte etter § 5 er utelukket. Det er videre mangelen på statlig støtte som eventuelt kan sees som en restriksjon i EØS-rettslig forstand, Avslaget gjør det altså ikke direkte vanskeligere å selge trolldeig og bålbilletter til statsborgere fra andre EØS-land, men det gjør det vanskeligere å drive trossamfunnet videre i sin helhet. Dette er ikke forhold EØS-avtalen er tilsiktet å verne. Samlet sett virker avslaget å være for avledet og indirekte fra hemmet salg av trolldeig og bålbilletter, til å utgjøre en EØS-rettslig restriksjon.

2.2 Avslaget er for fjernt og indirekte til å utgjøre en restriksjon på den frie flyten av tjenester.

2. Avslaget på registrering til Draugens disipler utgjør ikke en restriksjon på deres rett til å yte tjenester over landegrenser.

https://uio.inspera.no/#list/328317277_20/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

Etter dette fremstår forholdene ESA bringer opp i sitt brev til Barne- og familiedepartementet uproblematisk i forhold til EØS-rettens skranker. I det følgende lister jeg helt kortfattet opp hvilke vurderinger som ville bli aktuelle, dersom avslaget likevel må anses som en adekvat restriksjon.

Siste ledd i restriksjonsvurderingen

Siste ledd i vurderingen av om avslaget er en restriksjon ville være å vurdere om dette er å anse som normale og effektive konkurransevilkår, slik at ulempen ikke utgjør en restriksjon.

I denne saken er det klart at avslaget ikke hindrer Draugens disiplers markedsadgang, dermed er det å anse som "andre ulemper", jf. C-565/08 avsnitt 51. Slike ulemper er å anse som en restriksjon, dersom de ikke innebærer normale og effektive konkurransevilkår. Ordlyden i "normale" tilsier at ulempene må likebehandle innen- og utenlandske tjenester, og "effektiv" kan tolkes til en sikkerhetsventil for de mest restriktive, ikke-diskriminerende tiltakene.

Det er klart at et eventuelt avslag til registrering som trossamfunn, hvilket muliggjør statlig støtte, ikke innebærer noen forskjellsbehandling mellom tjenesteytere, ettersom dette ikke er i kjernen av det den statlige støtten skal ivareta, som er tros- og livvsynsutøvelse. Det kan heller ikke anses som et særlig restriktivt tiltak. Dermed anses avslaget som "normale og effektive" konkurransevilkår, og det foreligger ikke en restriksjon

Dersom det likevel skulle foreligge en restriksjon, er det mulig å forsvare denne, så lenge denne er begrunnet i et legitimt hensyn som forfølges på en sammenhengende og systematisk måte. Restriksjonen må i så fall også være proporsjonal, hvilket innebærer at den er egnet og nødvendig for å ivareta det legitime hensynet.

Begrunnet i legitime hensyn

Dersom restriksjonen er å anse som opprinnelsesnøytral, kan den begrunnes i både traktatfestede og "tvingende allmenne hensyn", mens kun traktatfestede hensyn kan vektlegges hvis den må anses som opprinnelsesbestemt. Tjenestedirektivets fortale angir hva som "minst" må omfattes av "tvingende allmenne hensyn", hvorav blant annet "sosiale, kulturelle religiøse og filosofiske samfunnsverdier" er angitt. Det legges ved dette til grunn at restriksjonen er begrunnet i et legitimt hensyn.

Proporsjonal

"Egnet" innebærer at restriksjonen må være et middel som kan tjene til å oppnå det legitime formålet som legges til grunn. Dette innebærer også et krav til konsistens, nemlig at formålet må forfølges på en systematisk og sammenhengende måte, jf. sak C-391/18 avsnitt 94.

Videre må restriksjonen være nødvendig, altså må den ikke kunne forfølges på mindre inngripende måte, eller på noen måte som er mindre i strid med EØS-rettens regler.

https://uio.inspera.no/#list/328317277_21/22

26.11.2025, 14:34 JUS2211 1 Forvaltningsrett og EØS-rett

I noen tilfeller må det også gjøres en vurdering av forholdsmesighet i snever forstand, men denne øvelsen gjennomføres sjelden av EU- og EFTA-domstolen, og vil derfor trolig ikke bli aktuell.

Hilsen saksbehandler

Ord: 1673